

Sundbyberg 2016-10-11

Dnr.nr: S2016/03979/FST (delvis)

Vår referens: Mia Ahlgren

Er referens:

andreas.richter@mfd.se

Remissvar Konsekvensutredning om EU:s tillgänglighetsdirektiv (S2016/03979/FST (delvis))

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 39 funktionshinderförbund som tillsammans representerar cirka 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt intressepolitiska arbete grundar sig på mänskliga rättigheter.

Myndigheten för delaktighet, MFD, har fått regeringens uppdrag att göra en grundlig analys av bland annat de ekonomiska konsekvenserna ur ett socialt hållbarhetsperspektiv av EU:s förslag till direktiv om tillgänglighet. MFD har bett om funktionshinder- och pensionärsorganisationer om svar på vissa frågor.

Handikappförbunden har varit och är aktiva i lagstiftningsprocessen inför förslaget om en europeisk "tillgänglighetslag". Vi hoppas att MFD tar del av våra [tidigare inspel](#), inklusive inspel från våra medlemsförbund, eftersom de delvis redan besvarat vissa frågor. Vi har även lämnat [synpunkter på MFD:s delrapport](#) om uppdraget.

Svar på MFD:s frågor kompletterar tidigare lämnade synpunkter

1 Vilka positiva och/eller negativa konsekvenser skulle direktivet kunna få för era medlemmar (individer) då de använder någon av tjänsterna?

Positiva konsekvenser är att fler kan använda samma lösningar för att resa, göra bankärenden, läsa och ta del av medier kan leda till att fler kan studera, arbeta och vara delaktiga i samhället och bidra till ökad yttrandefrihet.

Negativt om förslaget blir så snävt att det inte täcker nya produkter och tjänster som utvecklas.

2 Vilka positiva och/eller negativa konsekvenser skulle direktivet få för era medlemmars (individer) delaktighet i samhället i stort?

Positiva konsekvenser att alla kan använda samma produkter och tjänster. Sär lösningar är svåra att hitta och känna till. Det leder till

minskade kostnader och smidigare lösningar för alla i samhället att ta sig fram. Det är en stor del av befolkningen som upplever hinder i kollektivtrafik, digitala bankärenden och digitala dokument och medier (dock inte alla som kopplar ihop problemen om de får frågor).

Negativt om inte helheten och mainstreaming slår igenom. Det beror på det slutgiltiga förslaget och implementering.

3 Vilka är era synpunkter kring de krav som föreslås i direktivet? Vissa av våra medlemsförbund har tidigare lämnat synpunkter på de funktionella kraven. Det gäller främst brister som rör personer med astma- och allergi samt kognitiv funktionsnedsättning som autism och aspberger.

Vi vill också påminna om kritik från David Capozzi från U.S. Access board kring begränsning i omfattning och de funktionella kraven som vi lyft i vår skrivelse. Erfarenheten från USA är att funktionella krav kan resultera i lösningar som inte fungerar för individen. Vi ser en stark utveckling av kravställning som rör både astma- och allergi, och kognitiv tillgänglighet. Det är viktigt att kravställningen kan förstärkas, förtydligas och utvecklas kombinerat med såväl sanktioner som kunskapsspridning. Det finns tydliga bevis för att det har fungerat i USA, på områden som rör tillgänglighet för personer med rörelsehinder, syn- eller hörselnedsättning.

4 Övriga synpunkter?

Se våra tidigare lämnade synpunkter. Vi vill också vara tydliga med att EU:s tillgänglighetsdirektiv rör universell utformning som är en prioriterad fråga för Handikappförbunden. Vi vill se att artikel 4.3 används appliceras på hela processen.

Med vänlig hälsning

Handikappförbunden

Stig Nyman

Ordförande

Sundbyberg 2016-09-30

Dnr.nr: S2016/03979/FST (delvis)

Vår referens: Mia Ahlgren

Mottagarens adress:

andreas.richter@mfd.se

Kopia:

s.registrator@regeringskansliet.se

s.fst@regeringskansliet.se

Synpunkter på MFD:s delrapport avseende EU:s tillgänglighetsdirektiv

Handikappförbunden är en samarbetsorganisation för 39 funktionshinderförbund som tillsammans representerar ca 400 000 människor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Vårt intressepolitiska arbete grundar sig på mänskliga rättigheter.

Handikappförbunden har tagit del av den delrapport som Myndigheten för delaktighet levererat för uppdraget om förslaget om den europeiska "tillgänglighetslagen". Vi hade gärna bidragit mer konstruktivt i ett tidigare skede, men hoppas att våra synpunkter¹ kan bidra till den fortsatta processen.

Sammanfattning

Direktivet handlar om universell utformning av ett fåtal nya digitala produkter och tjänster på mainstream marknaden. Det behöver vidgas för att leda till en omställning mot universell utformning. Direktivet måste täcka hålen i värdekedjor som gör att produkter och tjänster som riktas till allmänheten inte kan användas.

Direktivförslaget är för begränsat för att leva upp till krav från FN. Det är låst i sin konstruktion till ett fåtal produkter och tjänster, en viss tid för genomförande, funktionella krav och bristande tillsyn. Det riskerar att ge begränsad effekt på en växande internationell marknad för att möta ökade krav på tillgängliga och användbara produkter. De länder som tar politiska beslut för att ställa om mot

¹ Kompletterar tidigare synpunkter bland annat <http://www.hso.se/vi-ar-handikappforbunden/Norden/Freedom-of-movement/>

universell utformning för näringslivet, transporter, byggd miljö, IT, utbildning, arbete, forskning och innovationer har förutsättningar att nå målen i Agenda 2030. Direktivet är även för begränsat för att ge stöd för att stödja upphandlingsdirektivet.

David Capozzi, chef för USA:s Access Board har kritiserat omfattning och svag tillsyn i direktivförslaget. Lärdomar är att lagstiftning behövs för att få igång utveckling och det leder till sänkta kostnader för tillgänglighet. Sverige har goda förutsättningar att utveckla produkter och tjänster som efterfrågas, framför allt digitala lösningar som e-böcker om politiken vidtar åtgärder.

Synpunkter på regeringens hantering av uppdraget

Handikappförbunden uppskattar att regeringen agerar proaktivt och lyfter betydelsen av en analys med ett socialt hållbarhetsperspektiv. Med den svenska regeringens ambition i regeringsförklaringen 2014 att alla beslut ska tas med hänsyn till mänskliga rättigheter har vi stora förhoppningar på att regeringen ska vara pådrivande för att förverkliga ett starkt direktiv och visa på kopplingarna till FN:s globala mål samt betydelsen för innovations- och tillväxtsatsningar.

Det är viktigt att förstå att universell utformning, som en del av hållbarhetsmålen, skulle komplettera på så kallad välfärdsteknologi som redan är en del av satsning på svensk design². Det behövs kunskap för att förklara direktivet på europeisk nivå. Vi är oroad över att uppdraget som rör EU:s inre marknad feltolkas. Vi saknar efterfrågan om nyttoeffekter i uppdraget (cost benefit).

MFD:s tolkning av uppdraget

Myndigheten för delaktighet tycks har valt en tolkning av uppdraget som oroar oss, Vi hittar inte formuleringen "andra befintliga välfärdssystem" i uppdragsbeslutet. För att göra en analys ur ett socialt hållbarhetsperspektiv, behövs både rättighets- och tillväxtperspektiv. Koppling till FN:s agenda 2030 med devisen "Ingen ska lämnas utanför" saknas.

² Pågående utställning om tillgänglighet och design
<http://sharingsweden.se/toolkits/access-ability/>

MFD inleder med en beskrivning av direktivets definition av tillgänglighet. I den kritik som EU fick av FN i september 2015 fanns en tydlig hänvisning till att direktivet skulle vara i linje med den allmänna kommentaren om tillgänglighet som MFD nyligen översatt till svenska. Det skulle öka förståelsen för direktivförslagets koppling till hållbarhet, innovation och tillväxt om myndigheten tydliggjorde kopplingen till universell utformning och utvecklade resonemanget om olika begrepp utifrån den allmänna kommentaren.

MFD:s har i kommunikation med oss begränsat uppdraget "till effekter av befintligt förslag". Det riskerar att ge ett begränsat underlag inför kommande förhandlingar.

MFD:s kontakt med Handikappförbunden

MFD fick uppdraget formellt den 2 juni. I april genomförde Handikappförbunden två seminarier i Stockholm om tillgänglighetslagen. Trots artikel 4.3 så har MFD begränsat organisationernas roll, prioriterat andra aktörer och gett kort förvarning för synpunkter efter att delrapporten expedierats.

Med begränsade resurser för att samordna 39 förbund, behöver vi göra ständiga prioriteringar. Vi behöver tidig kontakt för att själva prioritera om/hur vi kan bidra. I just denna fråga har vi mycket kunskap att bidra med men vi har inte resurser att med kort varsel utföra särskilda riktade analyser på uppdrag.

Synpunkter på delar i regeringsuppdraget

Produkter och tjänster som omfattas

Direktivet är starkt begränsat till bankomater och banktjänster, datorer, telefoner och tv-apparater, telefoni- och tv-tjänster, transporttjänster och biljettautomater, e-böcker och e-handel. Det räcker inte för att uppfylla rekommendationen från FN.

David Capozzi, executive director för U.S. Access board har nyligen kommenterat förslaget³. Han var starkt kritisk till den begränsade omfattningen. Han varnade även för vaga funktionella krav samt för

³ Se möte i Europaparlamentet 26 september 2016
<http://www.europarl.europa.eu/ep-live/en/committees/video?event=20160926-1500-COMMITTEE-EMPL>

svag tillsyn och möjligheter för konsumenter att klaga. Det stöder våra tidigare lämnade synpunkter. USA har lyckats få effekt av lagstiftning i kombination med progressivt ökande omfattning, löpande uppdatering av riktlinjer, transparent och återkommande webbaserade seminarier samt stark tillsyn och klagomålshantering.

Risker med begränsningen:

Upphandlingsdirektivet är betydligt vidare. Det rör allt som ska användas av människor, såväl allmänhet som anställda. Det finns också en risk att det fåtal tjänster och produkter som omfattas är obsoleta om 10 år som troligen är en optimistisk tidsplan för EU-processen. De utpekade tjänsterna kan bli särlösningar istället för att utgöra mainstream produkter och tjänster. Risken är också att länder utanför Europa med snabbare ställer om sitt näringsliv.

Möjligheter med utpekade produkter och tjänsterna:

PTS (och MTM) har resurser och behöver komplettera upphandlade särlösningar med att parallellt stimulera mainstreammarknaden. Riktade satsningar på innovation finns, men horisontella krav på universell utformning behövs för innovation och forskning.

Sverige ligger långt framme inom områden som e-böcker och tillgänglighetstjänster (på den europeiska marknaden, men okända på den svenska särlösningmarknaden, mer om detta längre fram). Sverige är aktiva inom standardisering på området. Det finns rapporter från PTS om till exempel betaltjänster och e-handel, samt samlade erfarenheter och kontakter från Användningsforum.

Möjligheter med utökad omfattning

Om Sverige kan ställa om och integrera universell utformning som horisontell princip i politiken som rör tillväxt och innovationer, har svenska företag goda förutsättningar att lära sig leverera socialt hållbara produkter och tjänster som blir attraktiva på en global marknad där befolkningen blir äldre men fortsatt aktiv. Det finns förutsättningar att vissa särlösningar kan minska.

Aktörer

Vi vet inte vilka aktörer som MFD valt att kontakta. Vi har dock stött på en representant för en branschorganisation som intervjuas. Det är

viktigt att de aktörer som identifieras och kommer till tals verkligen representerar organisationer som berörs av förslaget.

Vi saknar bredare syn på användare samt barnperspektiv. Direktivförslaget är vidare än personer med funktionsnedsättning och berör personer som har olika modersmål, turister, barn osv. Sveriges konsumenter borde vara en intressent.

Det hade varit intressant med en analys av huruvida det finns aktörer som saknas och borde täckas in i lagstiftningen, för att direktivet ska få önskad effekt och utgöra heltäckande värdekedjor.

Kostnader

För att analysera samhällsekonomiska konsekvenser behövs en bredare ansats och även nyttoaspekter. Vilka svar man får beror förstås helt på kompetens och förförståelse hos utvalda aktörer.

Lagstiftning och universell utformning som integreras i organisationer och i värdekedjan sänder kostnader. Det är en tydlig ambition med direktivförslaget och i EU:s mandat 473 till standardiseringsorganisationer där Sverige deltar aktivt.

De argument som lyfts mot lagförslaget från industrilobbyn handlar ofta om små företag, trots att de inte företräder dessa. Exemplet e-handelsföretag som "skulle gå under om de ska göra en tillgänglig webbutik" kan bemötas med till exempel Susanne Arnesson⁴ som levererar tillgänglig e-handel men efterfrågar publiceringsverktyg som gör det enklare. Sverige väljer att satsa på programvara som standard för tillgänglig e-handel.

Handikappförbundens erfarenhet inom medie- och IT-området är att tillgänglighet enligt principen universell utformning i första hand är en organisatorisk fråga och inte en kostnadsfråga.⁵

Frivillighet har inte fungerat – inga nya krav

Kraven på tillgänglighet riktar sig främst till digitala produkter och

⁴ Se exempel Susanne Arnesson <http://etu.se/tillganglighet-pa-webben/om-tillganglighet/tillganglighet-for-susanne/>

⁵ Se exempel från södra Europa i presentationen från EDF 26 september 2016 <http://www.europarl.europa.eu/committees/sv/cult/events-hearings.html?id=20160926CHE00171>

tjänster. Det funnits internationella riktlinjer för webb sedan slutet på 90-talet, och oerhört lång tid för industrin att frivilligt anamma tillgänglighet. I de länder som har gått före med lagstiftning ser vi hur kostnaderna rasar när efterfrågan stiger.

Det hade varit intressant med en analys av vilka kostnader som uppstår för samhället om man inte integrerar tillgänglighetskrav eller universell utformning i början av processer.

I studier inför förslaget från EU finns cost-benefit analyser. Men i Sverige saknas kunskap i forskning och utveckling⁶. Hur mycket av satsningarna på e-hälsa eller PTS innovationer har gett effekt i människor vardag. Vad skulle det innebära med horisontella krav istället för satsning på "tillgänglighetsdesign". Hur ska Sverige klara sociala dimensioner av målen i Agenda 2030.

En annan fråga är vad det kostar samhället när barn slås ut i skolan och inte får särskilt stöd för läsning. Dyslexiförbundet var tidigt ute med projektet Språka loss för digitala läromedel där man kan både lyssna och följa med i texten som standard, istället för stigmatiserande särlösningar som pekar ut några.

Oproportionerlig börda

Alla undantag som görs lagstiftning riskerar att bli kostsamma att administrera. Det är enklare och mindre kostsamt med raka heltäckande regelverk. Det går att lösa med stöd och enklare mer transparent rapportering, kopplad till smartare klagomålshantering. Erfarenheter finns inom tillgängliga medier. Myndigheten för Press, radio och tv arbetar med mainstream medier, och är inte en strategisk myndighet men de går före och tar initiativ på europeisk nivå till en speciell task force för tillgänglighet med utgångspunkt i tillgänglighetsdirektivet, med utgångspunkt från användare. Handikappförbunden, via EDF bidrar med kompetens.

Enhetligt regelverk

Sverige har varit aktiva i frågan om den gemensamma marknaden. Exempel på företag: Ericson som köpt upp Red Bee Media av BBC

⁶ Dan Anderssons rapport Dörrarna stängs rör vid frågan
<http://www.hso.se/Global/Diskriminering/D%C3%B6rrarna%20st%C3%A4ngs%20innan%20alla%20f%C3%A5tt%20plats.pdf>

och har en betydande, marknadsandel i Europa (dessvärre menar forskare att tillgänglighetstjänster har fått försämrad kvalitet sen dess). Ett annat av de ledande företagen är BTI med huvudkontor i Stockholm. Vid besök på Dolby systems utvecklingsavdelning för framtidens ljudsystem i Stockholm ser vi objektbaserade system som gör att valmöjligheterna ökar för innehållsleverantörer och konsumenter att inkludera tillgänglighet, om det prioriteras.

Om digitala tillgängliga e-böcker blir en standard på marknaden, skulle Sverige ha goda förutsättningar att ta fram användbara publiceringsverktyg etc. Det skulle kunna medföra att MTM kan minska sin verksamhet och endast ta fram böcker som inte finns tillgängliga på marknaden. MFD har ju arbetat med ePub3.

Sverige, inklusive MFD och Handikappförbunden, är aktiva i internationella standarder för kognition, medier, it, kognition universell utformning och hållbar upphandling.

Effekter för offentliga och privata aktörer på kort och lång sikt

Det korta svaret är att de påverkas av upphandlingsdirektivet och genomförandet av Agenda 2030. Det kräver omställning mot universell utformning. Det kommer kräva mer stöd för upphandlare. Enkla jämförsajter för produkter⁷ och tjänster behöver utvecklas för upphandlingsstöd. Satsning på innovationsupphandlingar för att få fram produkter och tjänster om de saknas på marknaden.

På lång sikt är det avgörande att direktivet blir vidare och mer flexibelt, så att standarder för vissa produkter och tjänster kan kopplas på efter hand där de behövs. Erfarenheter går att hämta från US Access board som utvecklat och provat riktlinjer och standarder på väldigt många områden. Ett särskilt viktigt område är kognitiv tillgänglighet där Sverige kan möta ökad efterfrågan från aktiva men äldre befolkning i hela världen med viss nedsatt funktion.

⁷ Branschinitiativ för mobiltelefoner: <https://www.gari.info/>

Effekter och konsekvenser för personer med funktionsnedsättning och äldre personer

Barnperspektiv och intersektionellt perspektiv, samt inspel från vidare konsumentgrupper, saknas.

Effekter beror på omfattning och implementering. Det finns dåliga erfarenheter i Sverige av brister i tillsyn, sanktioner och system för klagomålshantering. Om regeringen väljer att politiskt integrera universell utformning och säkerställa fungerande värdekedjor ur användarperspektiv, så är transporter, bank- och betaltjänster områden som är viktiga för alla i hela landet. Om hela värdekedjan för resande, från att boka resor och betala till att komma fram till sin destination samt enkelt kunna reklamera, så kommer fler att välja kollektivtrafik, kunna ta sig till arbete och studier. Dessutom bidrar det till miljöaspekter av hållbarhet. Det gäller även e-handel.

Om tillgängliga e-böcker blir en mainstream produkt bidrar det till språkinläring och att fler klarar utbildning, kan arbeta och bidra i samhället samt till att minska stigma och diskriminering.

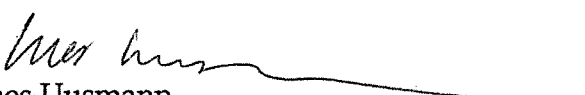
Om man inte kan ta sig till biljettautomaten/bankomater eller om det finns andra proppar i värdekedjorna så försvinner förstas nyttoeffekter. Om klyftorna i samhället ökar och vissa utestängs från studier, arbete och delaktighet i samhället, så kommer det att kosta. Studier borde beställas också kopplat till ökad ohälsa.

Realistisk tid för införlivande

Vi har redan varit inne på att tiden för genomförande är alldeles för lång. Detta i kombination med begränsningen till vissa utpekade produkter och tjänster och bristande flexibilitet när det gäller riktlinjer utgör en stor risk.

Vi hoppas att detta bidrar till ett bättre underlag för analysen.

Vänliga hälsningar

Ines Uusmann

Vice ordförande
Handikappförbunden